

Biblioteki w Stambule

Ewa Piotrowska, Renata M. Zając

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

Stambuł położony nad cieśniną Bosfor i Morzem Marmara, wcześniej Bizancjum i Konstantynopol - stolica Cesarstwa Wschodniorzymskiego, od 1453 roku został stolicą Imperium Osmańskiego i centrum islamskiego świata. Obecnie jest około dwudziestomilionową metropolią, największym miastem Turcji, składającym się z części azjatyckiej i europejskiej. Pomimo tego, że od 1923 roku stolicą państwa jest Ankara, to jednak Stambuł pełni wciąż rolę głównego ośrodka naukowego, kulturalnego i biznesowego kraju. Miasto posiada wiele cennych zabytków będących świadkami dawnych czasów. Najbardziej znane atrakcje turystyczne to pozostałości starożytnego Hipodromu z obeliskami Teodozjusza I i Konstantyna VII oraz Kolumną Wężową, Hagia Sofia z VI w. zamieniona w czasach tureckich na meczet, pałac Topkapi będący do XIX wieku siedzibą sultanów osmańskich, wybudowany w XIX w. i zamieszany przez ostatnich władców imperium pałac Dolmabahçe, górująca nad Złotym Rogiem Wieża Galata, Cysterna bazyliki - największa z sześćdziesięciu podziemnych cystern na wodę z czasów bizantyjskich oraz niezliczona liczba meczetów, z których najczęściej odwiedzanymi przez turystów są: Meczet Błękitny (XVII w.), Meczet Sulejmana (XVI w.), Nowy Meczet (XVI-XVII w.) czy Meczet Sultan Eyüp.

W marcu 2015 roku autorki przebywały w ramach programu Erasmus+ na Uniwersytecie Marmara znajdującym się w azjatyckiej części miasta. Uczelnia powstała w 1883 roku, a obecna nazwa obowiązuje od 1982 roku. Uniwersytet posiada 16 fakultetów, prawie 75 000 studentów, ponad 3000 nauczycieli akademickich oraz 10 kampusów. Autorki gościły w największym z nich - Kampusie Göztepe, gdzie mieści się Biblioteka Centralna, a także miały możliwość odwiedzenia kilku innych bibliotek stambulskich.

Na terenie Meczetu Sulejmana znajduje się utworzona w 1918 roku Biblioteka Suleymaniye, posiadająca największą i najbardziej znaczącą kolekcję manuskryptów islamskich na świecie. Na wystawie w gmachu eksponowano opracowania krytyczne oraz faksymile najcenniejszych dzieł, w tym mapy osmańskiego geografii i kartografa Piri Reisa oraz traktat Avicenny. Biblioteka posiada nowoczesny system zabezpieczeń zbiorów, chroniący kolekcję przed trzęsieniami ziemi i pożarami. Zdigitalizowane manuskrypty można przeglądać w czytelnicy na miejscu, istnieje też możliwość zakupu dokumentu na CD.

Zdj. 1. Działek Biblioteki Süleymaniye. Fot. R. Zając.

Kolejnym odwiedzionym miejscem był Oddział Książek Rzadkich Biblioteki Uniwersytetu Stambulskiego [1], posiadający dokumenty w języku tureckim, arabskim, perskim czy łacińskim, w tym książki drukowane, czasopisma, mapy oraz albumy fotograficzne z ponad 36 000 starych fotografii. W zbiorach przechowywana jest kolekcja biblioteki sułtańskiego pałacu Yildiz oraz wiele cennych dzieł sztuki i manuskryptów należących do znanych tureckich postaci historycznych. Część cennych zbiorów została zeskanowana i jest dostępna dla użytkowników na komputerach w czytelni, a w przyszłości wszystkie dokumenty znajdą się w Internecie.

Zdj. 2. Czytelnia w Oddziale Książek Rzadkich Biblioteki Uniwersytetu Stambulskiego.

Źródło: <http://kutuphane.istanbul.edu.tr/en/?p=6627>.

Biblioteka Centralna Uniwersytetu Stambulskiego [2] ma egzemplarz obowiązkowy, gromadzi około miliona woluminów i jest dostępna dla wszystkich zainteresowanych. Udostępnia swoje zbiory tylko na miejscu w czytelnich, a czas oczekiwania na zamówione pozycje wynosi 15 minut. Biblioteka posiada wiele udogodnień dla osób niewidomych: dźwiękoszczelne kabiny do samodzielnej pracy i do nagrywania audiobooków, drukarki brajlowskie, komputery ze specjalistycznym oprogramowaniem.

Państwowa Biblioteka Beyazita była pierwszą księżnicą ufundowaną przez państwo. Powstała w 1884 roku i mieści się w kompleksie Meczetu Beyazita z XVI wieku. Jest otwarta dla publiczności, otrzymuje egzemplarz obowiązkowy, posiada zbiór manuskryptów, książek drukowanych, a także czasopism i dzienników z czasów Imperium Osmańskiego i początków Republiki Tureckiej. Zdigitalizowane zbiory dostępne będą w przyszłości w Internecie. Regały, na których umieszczono cenne księgozbiory, otoczone są w celu zabezpieczenia przyciemnionym hartowanym szkłem. Biblioteka znajduje się w zabytkowym budynku, ale posiada nowoczesny wystrój wewnątrz, z komfortowymi miejscami do pracy dla czytelników.

Zdj. 3. Czytelnia w Państwowej Bibliotece Beyazita.

Zdj. 4. Działek w Państwowej Bibliotece Beyazita.

Fot. R. Zając.

Biblioteka Publiczna Orhana Kemala mieści się w historycznym budynku z czasów sułtana Mehmeda II Zdobywcy. Instytucja, podobnie jak pozostałe biblioteki Stambułu, intensywnie włączyła się w obchody Tygodnia Bibliotek, które w 2015 roku odbyły się w Turcji w ostatnim tygodniu marca.

Zdj. 5. Biblioteka Publiczna Orhana Kemala. Fot. E. Piotrowska.

Biblioteka Centralna Uniwersytetu Marmara [3]

Biblioteka powstała w 1997 roku i jest otwarta przez dwadzieścia cztery godziny na dobę przez siedem dni w tygodniu. Czytelnicy mają do dyspozycji salę do pracy własnej oraz pokoje do pracy grupowej i indywidualnej.

Zdj. 6. Wejście do Biblioteki Centralnej Uniwersytetu Marmara.
Fot. E. Piotrowska.

Instytucja oferuje wolny dostęp do księgozbioru ułożonego według klasyfikacji Library of Congress. Do ochrony i identyfikacji zbiorów używany jest system RFID. Oprócz książek drukowanych biblioteka ma w swoich zbiorach ponad 3000 e-booków, 4000 filmów, zdigitalizowane prace magisterskie i doktorskie oraz kolekcję około 2000 książek rzadkich (głównie w alfabecie arabskim), które są zeskanowane i dostępne w całości w sieci.

Zdj. 7. Kolekcja książek rzadkich w Bibliotece Centralnej Uniwersytetu Marmara. Fot. R. Zając.

Użytkownicy mogą korzystać ze stanowiska do samodzielnego wypożyczania i zwrotu książek, a także z nowoczesnych skanerów oraz urządzenia, które w ciągu trzech minut dezynfekuje i oczyszcza książkę. W bibliotece pracuje 15 bibliotekarzy oraz około 30 studentów z różnych kierunków zatrudnionych w niepełnym wymiarze godzin. Pracownicy i użytkownicy biblioteki mogą korzystać z pomieszczenia socjalnego wyposażonego we wszystkie akcesoria kuchenne.

Nauczyciele akademicy wypożyczają 10 książek na miesiąc, a studenci 10 książek na piętnaście dni. W wypożyczaniu międzybibliotecznym wykorzystywany jest elektroniczny system KITS używany w wielu tureckich bibliotekach uniwersyteckich. Książki sprowadzane są również z innych bibliotek stambulskich, natomiast nie wypożycza się materiałów z zagranicy. Użytkownik może wypożyczyć książkę otrzymaną poprzez wypożyczalnię międzybiblioteczną do domu na miesiąc.

W bibliotece znajduje się specjalistyczne oprogramowanie dla niewidomych, obsługiwane przez pracownika z dysfunkcją wzroku. Na uniwersytecie obecnie studiuje około 30 studentów korzystających z tego udogodnienia.

Biblioteka zajmuje się również publikowaniem, wydając rocznie 10 książek i 22 czasopisma, których wersja elektroniczna edytowana jest w Open Journal Systems. Wszystkie te periodyki znajdują się na portalu DergiPark [4], oferującym dostęp do prawie 600 tureckich czasopism naukowych Open Access.

Zdj. 8. Czytelnia w Bibliotece Centralnej Uniwersytetu Marmara czynna 24/7.
Fot. R. Zając.

Gromadzeniem zbiorów zajmuje się jeden bibliotekarz, który dokonuje zakupów trzy razy w roku. Studenci i pracownicy naukowcy składają swoje propozycje osobiście lub poprzez formularz zamówień dostępny w Internecie. Lista książek wysyłana jest do trzech różnych księgarń, które proponują ceny zakupu. Wybierana jest najkorzystniejsza oferta. Średnio kupuje się 20 000 książek rocznie, a w 2014 roku biblioteka otrzymała również 10 000 darów. Kolekcja filmów DVD jest powiększana raz w roku również o tytuły zaproponowane przez czytelników biblioteki. Każdy film można wypożyczyć na dwa dni.

W bibliotece używany jest turecki zintegrowany system biblioteczny YORDAM. Opisy materiałów sporządzane są w formacie MARC 21 i trafiają do centralnego katalogu TO-KAT [5]. Obecnie użytkownicy mają do dyspozycji 96 baz danych, finansowanych przez ULAKBIM (Krajowe Centrum Sieci Akademickiej i Informacji) [6].

W czasie pobytu na Uniwersytecie Marmara autorki miały także możliwość odwiedzenia dwóch bibliotek znajdujących się w zabytkowym budynku Kampusu Haydarpaşa: Biblioteki Wydziału Prawa oraz Biblioteki Medycyny i Nauk o Zdrowiu.

Zdj. 9. Kampus Haydarpaşa Uniwersytetu Marmara. Źródło:
http://en.wikipedia.org/wiki/Haydarpa%C5%9Fa#/media/File:Haydarpaşa_campus_general.jpg.

Zdj. 10. Biblioteka Wydziału Prawa Uniwersytetu Marmara w Kampusie Haydarpaşa. Fot. R. Zając.

Gościły również w mieszczącym się na Uniwersytecie Marmara Instytucie Informacji i Zarządzania Zasobami. We wszystkich tureckich uczelniach przyszłych bibliotekarzy kształci się na kierunku pod nazwą *information and record management*. Kilka uniwersytetów (w tym Uniwersytet Marmara i Uniwersytet Stambulski) oferuje 4-letnie studia licencjackie i 2-letnie studia magisterskie.

Biblioteki stambulskie nie odbiegają standardami od bibliotek zachodnioeuropejskich czy amerykańskich, stosują nowoczesne technologie i formy zabezpieczenia zbiorów, mają dostęp do dużej liczby zagranicznych baz danych. Są przyjazne dla czytelników niepełnosprawnych, posiadają unikalne kolekcje manuskryptów, z których większość zdigitalizowano i udostępniono w Internecie. Wszystkie prowadzą intensywną działalność na rzecz popularyzacji nauki i upowszechniania kultury organizując konferencje naukowe, wystawy, spotkania autorskie oraz imprezy związane z Tygodniem Bibliotek. W 2015 roku od 30 marca do 5 kwietnia obchodzony był w Turcji 51 Narodowy Tydzień Bibliotek „Międzykulturowy Dialog i Biblioteki” pod hasłem „Biblioteki Przyszłości, Przyszłość Bibliotek”.

Przypisy:

- [1] *Istanbul University Library and Documentation Department of Rare Books Library* [online], 2015 [dostęp: 2015-04-15]. Dostępny w World Wide Web: <http://kutuphane.istanbul.edu.tr/en/?p=6627>.
- [2] *Istanbul University Head Office of Library and Documentation* [online], 2015 [dostęp: 2015-04-15]. Dostępny w World Wide Web: <http://kutuphane.istanbul.edu.tr/en/>.
- [3] *Departments of Library and Documentation*. In *Marmara University* [online], 2015 [dostęp: 2015-04-15]. Dostępny w World Wide Web: <http://kutuphane.marmara.edu.tr/en/>.
- [4] *DergiPark* [online], 2015 [dostęp: 2015-04-15]. Dostępny w World Wide Web: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/index2.php>.
- [5] *TO-KAT* [online], 2015 [dostęp: 2015-04-15]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.toplukatalog.gov.tr/>.
- [6] *ULAKBIM* [online], 2015 [dostęp: 2015-04-15]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ulakbim.gov.tr/eng/>.

Informacja o autorach:

mgr Ewa Piotrowska - kustosz dyplomowany, sekretarz naukowy Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, e-mail: ewa.piotrowska@libpost.up.krakow.pl, tel. 12 662 63 64.

dr Renata Zając - kustosz dyplomowany, wicedyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, e-mail: renata.zajac@libpost.up.krakow.pl, tel. 12 662 63 62.